

PLANSKA TURISTIČKA NASELJA NA JADRANSKOJ OBALI

Strahija, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:100495>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

LUCIJA STRARIJA

**PLANSKA TURISTIČKA NASELJA
NA JADRANSKOJ OBALI**

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

LUCIJA STRAHIJA

**PLANSKA TURISTIČKA NASELJA
NA JADRANSKOJ OBALI**

Završni rad

JMBAG: 0303083576, redoviti student

Studijski smjer: preddiplomski studij kulture i turizma

Predmet: Povijest dokolice i turizma

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: povijest

Znanstvena grana: hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest

Mentor: izv. prof. dr. sc. Igor Duda

Pula, rujan 2021.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Lucija Strahija, kandidat za prvostupnika kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 17. rujna 2021.

Student



IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Lucija Strahija dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Planska turistička naselja na jadranskoj obali* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 17. rujna 2021.

Potpis

Sadržaj

UVOD	5
1. RAZVOJ TURIZMA U HRVATSKOJ POSLIJE DRUGOG SVJETSKOG RATA	6
1.1. Počeci masovnog turizma do 1960-ih godina	6
1.2. Razvoj turizma od 1965. do 1975. godine	8
1.3. Turizam poslije Jugoslavije	9
2. VIKENDAŠTVO	11
2.1. Upotreba vikendice kroz životni ciklus	11
2.2. Profil vikendaša	13
2.3. Razdoblje vikendica od 1945. do 1991.	14
3. PLANSKA TURISTIČKA NASELJA	16
3.1. Červar Porat.....	16
3.2. Barbariga	20
3.3. Gajac.....	21
ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA	24
SAŽETAK	26
ABSTRACT	27

UVOD

Kao temu svog završnog rada odabrala sam *Planska turistička naselja na jadranskoj obali* iz razloga jer i sama živim u jednom planskom naselju, a ono se kroz razne kolegije spominjalo, pa sam željela istražiti više o njemu i o naseljima koja su sličnog karaktera. Pojavom turizma dolazi do ubrzanog razvoja jadranske obale te se počinju graditi hoteli, apartmani, hosteli, ali i apartmanska naselja koja su glavna tema ovog završnog rada. Apartmanska naselja bit će zanimljiva za istraživanje zbog svoje planske gradnje i zbog toga što se pazilo na svaki detalj prilikom njihova osmišljavanja.

U prvom dijelu završnog rada obrađuje se razvoj turizma Hrvatskoj u razdoblju socijalističke Jugoslavije te kroz potpoglavlja saznajemo kako se razvijao masovni turizam, posebna pažnja usmjerena je na period od početka 1970-ih pa sve do kraja 1980-ih kada se grade planska naselja. U drugom poglavlju obrađen je profil vikendaša i turista koji dolaze ljetovati u apartmanska naselja, te su opisane glavne značajke vikendaške kulture u drugoj polovici dvadesetog stoljeća. U trećem poglavlju obrađena su planska turistička naselja kao što su Červar Porat i Barbariga u Istri te Gajac na otoku Pagu

Literatura koja je najviše korištena u ovome radu je studija Vuka Tvrтка Opačića pod naslovom *Vikendaštvo u hrvatskom priobalju: jučer, danas, sutra*, potom knjiga Igora Dude *U potrazi za blagostanjem. O povijesti dokolice i potrošačkog društva u Hrvatskoj 1950-ih i 1960-ih* te, zbornik radova *Sunčana strana Jugoslavije. Povijest turizma u socijalizmu* čiji su urednici Hannes Grandits i Karin Taylor.

Cilj ovog završnog rada bio je prikazati jedan segment razvoja masovnog turizma na istočnoj jadranskoj obali, onaj koji se očituje u razvijanju kulture odmora na vlastitom posjedu, u drugom domu ili vikendici, ili pak u novoizgrađenom planskom turističkom naselju kao sasvim novoj pojavi tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća koja je mnogima do danas postala i mjesto stalnoga stanovanja.

1. RAZVOJ TURIZMA U HRVATSKOJ POSLIJE DRUGOG SVJETSKOG RATA

Kao socijalistička država 1945. godine stvorena je nova Jugoslavija. U njoj se odmor smatrao važnim radničkim pravom, rekreacijom za radnike i novom vrstom druženja te je kao takav bio jedan od ključnih društvenih projekata tek stvorene države. Period do 1948. godine iskorišten je kako bi se uklonile posljedice rata koje su bile razorne i goleme. Naglasak se stavljao na turizam koji je kroz desetljeća bio sve intenzivniji, te se naglašavalo kako od njega ima ekonomske i socijalne koristi.¹ U ovom poglavlju bit će prikazano kako se razvijao turizam u Jugoslaviji i odnos Jugoslavena prema socijalnom turizmu, te odnos stranih gostiju prema komercijalnom turizmu.

1.1. Počeci masovnog turizma do 1960-ih godina

Za vrijeme Drugog svjetskog rata turistički objekti su znatno manje oštećeni nego što su to bili ostali gospodarski objekti, u Istri i na Kvarneru su ostali najbolje sačuvani, kao i na nekim otocima. Jugoslavija je 1947. u svom prvom petogodišnjem planu za razvoj gospodarstva stavljala glavni naglasak na industriju koja je bila u jako teškom stanju te korake planirala prema uzoru na sovjetski model razvoja gospodarstva. Gospodarsko uređenje takvog karaktera nije pridavalo veliku važnost razvoju turizma, to jest nije mu se pridavala značajna pozornost kao komercijalnoj djelatnosti. Međutim, prihvaćena je teza koja je naglašavala kako svaki Jugoslaven ima pravo na rad i odmor u vlastitoj domovini, a iz nje je proizašlo nastojanje da se baš pomoću turizma radničkoj klasi podigne životni standard.² Jugoslavija je tako u samim počecima poticala razvoj domaćeg turizma i uvidjela kako stanovništvo može imati korisne učinke od odmora na Jadranu.

Prekid svih diplomatskih odnosa sa Sovjetskim Savezom 1948. godine nanio je dodatni udarac inozemnim turističkim dolascima. Tadašnji smjer razvoja Jugoslavije vodio je k tome da ona postane buduća receptivna destinacija na turističkom tržištu za prostor zemalja Istočnog bloka. Čehoslovaci i Mađari u

¹ Vukonić, Boris, *Povijest hrvatskog turizma*, Prometej, Zagreb, 2005., 130.

² Isto.

razdoblju prije Drugog svjetskog rata činili su čak 35% u udjelu međunarodnog turizma na prostoru Jugoslavije, te taj podatak ukazuje na činjenicu kako ta dva naroda imaju dugu tradiciju odmora na Jadranu.³

Putovanja rekreacijskog karaktera su do 1945. za radnike i seljake bila nepoznanica, dok se turizam smatralo povlasticom za najviše slojeve te za gradsku srednju klasu trgovaca i obrtnika. Radnici postupno počinju dobivati sve veće plaće nakon Drugog svjetskog rata te se počinje stvarati povoljna atmosfera u kojoj se radnici potiču na odmor i na prihvaćanje novih aktivnosti i navika koje je donosilo slobodno vrijeme.⁴

Domaće radnike država potiče na godišnji odmor te razni sindikati počinju otvarati svoja odmarališta na jadranskoj obali, a nekadašnji su se hoteli prenamijenili u odmarališta namijenjena radničkoj klasi. Tih godina popust od 40% na pansion u sezoni i 60% izvan sezone u trajanju od trideset dana mogli su ostvariti članovi Saveza sindikata Jugoslavije, policajci, vojnici, studenti, umirovljenici, radnici i službenici.⁵

U tom periodu postojala je mogućnost korištenja popusta od 50% za letove unutar Jugoslavije i popust na korištenje željezničkog prijevoza.⁶ Ugostiteljskim poduzećima je Narodna banka podmirivala troškove popusta kroz regres. Radnička odmarališta su bila registrirana te u vlasništvu raznih poduzeća, sindikata, JNA, Uprave državne bezbjednosti ili narodne milicije, a popusti su se ostvarivali i u ugostiteljskim objektima koji su bili u državnom vlasništvu.⁷ Dodatno se uređuje trajanje radnog vremena, broj radnih dana i duljina plaćenog godišnjeg odmora koji je u to vrijeme trajao od 12 do 30 dana, a od 1958. se počinje primjenjivati.⁸

³ Isto, 132.-135.

⁴ Mikula, Maja, "Magistrala žudnje. Prekogranični šoping u bivšoj Jugoslaviji (od 1960-ih do 1980-ih)", *Sunčana strana Jugoslavije- povijest turizma u socijalizmu*, ur. Hannes Grandits, Karin Taylor, *Srednja Europa*, Zagreb, 2013., 225.

⁵ Duda, Igor, *U potrazi za blagostanjem. O povijesti dokolice i potrošačkog društva u Hrvatskoj 1950-ih i 1960-ih*, *Srednja Europa*, Zagreb, 2005., 111.-112.

⁶ Vukonić, 136.-138.

⁷ Isto.

⁸ Isto.

Zbog nekonvertibilne domaće valute država je imala problem s međunarodnim trgovanjem pa je bilo izrazito bitno da država ima priljev deviza u zemlji. U tome je pomoći mogao upravo turizam.⁹

Putem turističkih sajmova koji su bili propagandno-poučnog karaktera, filmova, novina i časopisa propagirao se turizam. Interes je bio da se Jugoslavenima približi turizam te se na taj način potakne potrošnja i podizanje standarda. Stalno se naglašavala društvena, kulturna i zdravstvena korist od samog sudjelovanja u turističkim putovanjima. U početku je glavni problem bio taj što radnici nisu imali naviku odmaranja na moru, te su po tome pitanju bili nefleksibilni, oni su na odmor gledali kao na luksuz. Radnici su smatrali da im ne priliči da odmaraju jer dolaze iz ruralne sredine, iako su tim istim radnicima bili pruženi preduvjeti za odmor neke nove vrste.¹⁰

Uputstvo o povlastici vožnje stupa na snagu 1961. godine. Zbog lakše evidencije kada je koji radnik iskoristio svoj popust za vožnju, postojale su knjižice pod nazivom K-15 u koje se upisivao datum i vrijeme kada je on iskorišten. Zbog te odluke sprječavalo se višestruko korištenje tridesetodnevnog popusta koji su radnici dobivali jednom u godinu dana.¹¹

1.2. Razvoj turizma od 1965. do 1975. godine

Turizam postaje jedna od glavnih grana Jugoslavije nakon što su provedene privredne reforme 1960-ih te se na taj način dobilo primjereno mjesto turizma u provođenju reformi koje su bile usko vezane za strateški razvoj zemlje.

Od 1966. do 1970. godine naglasak se stavljao na inozemni turizam, a ne na poticanje domaćeg turizma. Podatci za Hrvatsku iz 1966. godine to potvrđuju: te godine po prvi puta je bilo više inozemnih nego domaćih gostiju, te je ostvareno 10,8 milijuna stranih noćenja.¹²

⁹ Isto.

¹⁰ Isto.

¹¹ Duda, *U potrazi za blagostanjem*, 114.-117.

¹² Isto, 140.

Zarada ugostitelja je bila manja iz razloga što su domaći imali manju platežnu moć, mnogi su naglašavali kako ih se na recepcijama drugačije gledalo te kako su mnogobrojni materijali bili na stranim jezicima. Inozemni su turisti uvelike utjecali na domaće stanovništvo, ali i na domaće goste koji su dolazili u receptivne destinacije, te su oni mijenjali svoje životne navike. Jugoslaveni su tako iz prve ruke mogli vidjeti kako izgleda obitelj sa Zapada, te kakav je njihov potrošački način života. Različitosti se počinju postupno prihvaćati, pa čak do te mjere da su Jugoslaveni počeli i sami imitirati takav način života.¹³

1.3. Turizam poslije Jugoslavije

Do kraja 1980-ih Jugoslavija se smatrala jednom od najpoželjnijih destinacija za odmor u Europi. Na jadranskoj obali bilježeno je čak 95% od ukupnih noćenja u Hrvatskoj.¹⁴ Situacija se iz temelja promijenila uslijed raspada Jugoslavije i višegodišnjega rata početkom 1990-ih kada turizam zastaje.

U ratnom razdoblju glavni fokus se stavlja na stanovništvo, na prognanike iz Hrvatske i izbjeglice iz Bosne i Hercegovine koji su morali biti zbrinuti, pa i u dotadašnjim odmaralištima, hotelima i apartmanima.¹⁵

U periodu od 1991. do 1995. godine bilježi se nešto manje od 20% turističkih dolazaka u usporedbi s predratnim godinama.¹⁶ Kretanje turista se smanjilo za 79%, te je od 62 milijuna noćenja koja su zabilježena 1992. godine broj noćenja pao na samo 13 milijuna noćenja u 1993. godini. Na području Dalmacije su se turističke djelatnosti gotovo pa u potpuno smanjile zbog blizine ratnih događanja, za 80% su smanjena turistička kretanja na Jadranskoj obali.¹⁷ Procijenjeno je da je u tom periodu izgubljeno oko 509 milijuna noćenja.¹⁸

Sabor 1990. godine osniva Odbor za turizam te donosi niz zakonodavnih akata koji su se odnosili na djelovanje i financiranje nove turističke organizacije, a

¹³ Isto, 141.

¹⁴ Čorak, Sanda, Vesna Mikačić, Irena Ateljević, "An Ironic Paradox: The Longitudinal View on Impacts of the 1990's Homeland War on Tourism in Croatia", *Tourism and War*, ur. Richard Butler i Wantanee Suntikul, Routledge, London - New York, 2013., 161.

¹⁵ Isto, 181-183.

¹⁶ Isto, 183.

¹⁷ Isto, 166-167.

¹⁸ Isto, 167.

1992. godine sazivom njezina Glavnog sabora započeo je rad Hrvatske turističke zajednice. S djelovanjem je tako prestao dotadašnji Turistički savez Hrvatske, osnovan nakon Drugog svjetskog rata. Do 1993. godine registrirane su 223 lokalne turističke zajednice koje su se nalazile na različitim razinama teritorijalnog ustroja te svi ti podatci pokazuju kako se turizmu pridavala pažnja čak i za vrijeme rata.¹⁹

¹⁹ Vukonić, *Povijest hrvatskog turizma*, 180-181.

2. VIKENDAŠTVO

Promet je uvelike napredovao u posljednjih nekoliko desetljeća te zbog toga dolazi do širenja ljudskog radnog i životnog djelovanja, odnosno širenja radijusa kretanja i povećanja prostorne dostupnosti. Kompleksnije socijalne mreže i bržu interakciju uzrokovalo je sažimanje prostora te je ona s aspekta vikendaša rezultirala internacionalizacijom, a osobito od 1990-ih godina pomoću nje dolazi do prihvaćanja i shvaćanja pojmova migracije. Dolazi do velikih promjena kod shvaćanja migracije i cirkulacije kao pojmova. Nepravilnosti vikendaških kretanja sve je veća, te ona uključuje svakodnevne cirkulacije do trajnog preseljenja, pa se one navode kao glavna obilježja suvremenog vikendaštva kao i postmodernog društva. Individualci pomoću turizma i dokoličarskih aktivnosti u društvu prikazuju svoj identitet, te u čemu su se oni pronašli u svome životu.²⁰

2.1. Upotreba vikendice kroz životni ciklus

Vikendica se definira kao manja kuća za odmor, to jest kao objekt koji je namijenjen stanovanju izvan mjesta boravka.²¹ Problematika vikendaštva se počinje istraživati 1980-ih primjenom posebnih modela, posebice s aspekta njene upotrebe kroz životni ciklus svakog koji posjeduje vikendicu. Svatko tko je posjedovao vikendicu shvaćao je kako ona ima svoj životni ciklus, odnosno njeno značenje, njeno stjecanje, način učestalosti upotrebe i namjena s vremenom se mijenja paralelno sa životom njenog vlasnika.²² Ovisno o raspoloživom vremenu predškolske djece i njihovih roditelja te njihovim životnim okolnostima, oni to vrijeme koriste za boravak u vikendici. U vikendici se boravi sve dulje, no u vikendicama se boravilo i preko vikenda, te su također bile namijenjene za boravak tijekom duljih praznika. Ograničavajući faktor u korištenju vikendice za vrijeme djetetova školovanja više nije samo slobodno vrijeme kojim raspolažu djetetovi roditelji već i njihovo slobodno vrijeme koje je bilo tijekom vikenda te u vrijeme godišnjih odmora i školskih praznika.²³

²⁰ Opačić, *Vikendaštvo u hrvatskom priobalju: jučer, danas, sutra*, 29.

²¹ Isto, 27.-29.

²² Isto.

²³ Isto, 39.

Vikendice koje su se nalazile u blizini mjesta stalnog boravka postaju sve zanimljivije i privlačnije svojim korisnicima te se sve više počinju koristiti za vikend rekreaciju, važnost dobivaju i u sekundarnom rekreacijskom stanovanju. Razlog toga je taj što su se vikendice nalazile na udaljenim lokacijama i bile su namijenjene dužim boravcima, kao što je to na primjer bilo obiteljsko provođenje godišnjeg odmora. Kako dijete raste i odrasta javlja se potreba za samostalnim planiranjem slobodnog vremena sa svojim vršnjacima, koje dijete smatra zanimljivijim društvom od roditeljskog društva. Djeca upotrebljavaju vikendicu za odmor u terminima „kad je kuća prazna“ te ih upotrebljavaju samostalno. Roditelji se u vikenticama zadržavaju češće i ostaju duže, zbog razlike u životnim planovima između njih i njihove djece. Bračni parovi u mlađoj ili srednjoj zreloj dobi, ukoliko vikendicu nisu naslijedili ili nemaju mogućnost korištenja obiteljske vikendice, nakon završetka obrazovanja i zapošljavanja, potaknuti motivacijom se odlučuju na stjecanje vikendice. Od pojedinca do pojedinca variraju okolnosti te od države do države. Jedan dio inozemnih autora podržava mišljenje kako su vikendice u većem broju posjeda kod obitelji koje imaju djecu koja su već odrasla ili ona samostalno planiraju slobodno vrijeme, te to objašnjavaju kroz posjedovanje sredstava za stjecanje vikendice, ali tek u srednje zreloj dobi između 40-50 godina. Roditeljima odlazak djece iz života omogućava više slobodnog vremena, te samostalnije iskorištavanje i iskorištavanje financijskih sredstava, no odlazak djece povezuje se i sa smanjenjem roditeljskih obaveza, aktivnosti i odgovornosti pa se vikendicu može shvatiti kao „novi obiteljski projekt“.²⁴

Velik broj vikendaša u starijoj zreloj dobi u pogledu raspoloživih sredstava i slobodnog vremena ima veću mogućnost boravka u vikendici. Vikendice u ovoj fazi ljudskog života imaju funkciju duljeg boravka te su komotnije za boravak starijih ljudi, koji su zahtjevniji od mlađih generacija. Opremanje vikendica za stalni boravak nije rijetkost jer se na to odlučuju mnogi koji su u mirovini te na taj način kombiniraju polugodišnji boravak u vikendici i polugodišnji boravak u mjestu stalnog stanovanja, no tu se javlja dilema u smislu da li vikendica ima funkciju za sekundarno stanovanje ili u njoj dolazi do primarnog stanovanja.²⁵ Upravo takve dileme primjećuju se u planskim turističkim naseljima.

²⁴ Isto, 39.-40.

²⁵ Isto, 40.

2.2. Profil vikendaša

Učestalost korištenja vikendice i trajanje upotrebe najviše određuju profile vikendaša, kroz dobnu i spolnu strukturu te kroz socijalne i ekonomske karakteristike.²⁶ Najveći problem je nedostatak podataka u svijetu pa tako i u Hrvatskoj, te su gotovo svi zaključci povezani s analizom anketnih istraživanja i intervjuiranja. Iako nema mnogo podataka, jedno je sigurno, a to je da je profil najvećeg broja vikendaša uglavnom povezan s iznadprosječnim primanjima, položajem i stupnjem obrazovanja pa se smatra kako su to uglavnom liječnici, političari, menadžeri, profesori, umjetnici, pravnici i drugi. U ranijoj fazi profili takvih vikendaša su dominirali, a nakon Drugog svjetskog rata masovno dolazi do promjene profila vikendaša, pa se vikendica kao sekundarni dom našla u vlasništvu srednjeg sloja. Zbog veće potražnje za vikendicama i njihovih visokih cijena u posljednje vrijeme profil vikendaša nije povezan s obrazovanjem već s njihovim materijalnim statusom.²⁷

Tipični profil vikendaša podudara se sa dobnom strukturom koja je uglavnom povezana sa obiteljskim ljudima koji su u mlađim srednjim (35-40) ili srednjim zrelim godinama (40-50), te takve obitelji najčešće imaju djecu koja su školskog ili tinejdžerskog uzrasta.²⁸ Razlog zbog kojeg se vikendica stječe u zrelim godinama je taj što mlađi bračni parovi ponajprije žele riješiti stambeno pitanje u svojem stalnom prebivalištu, te se tek kasnije, ako su financijski sposobni, odlučuju za vikendicu. Umirovljenici su drugi istaknuti kontingent u stjecanju vikendice, glavni razlog zašto se ljudi u tim godinama odlučuju za stjecanje vikendice je taj što oni imaju namjeru ili boraviti duže u njoj ili se trajno preseliti.²⁹

S obzirom na frekvenciju upotrebe, motivaciju stjecanja, udaljenost od stalnog prebivališta/boravka, dužine boravka, izdvaja se nekoliko profila vikendaša. Müller 2002. godine uzima kao primjer Švedsku te ističe kako postoje tri kategorije vikendaša, a to su: tradicionalni vlasnik vikendice, slučajni migrant i svjesni, namjerni migrant.³⁰ Tradicionalni vlasnik vikendice je osoba koja je svoju vikendicu stekla zbog

²⁶ Isto.

²⁷ Isto.

²⁸ Isto.

²⁹ Isto.

³⁰ Isto, 41.

svog zadovoljstva te mu je glavni motiv rekreacija. Slučajni migrant ili vikendaš povezuje se sa činjenicom da je on svoju vikendicu stekao zbog svojih rekreacijskih pobuda, no nakon nekoliko godina se odlučuje za stalno preseljenje. Vikendaš koji je svjesno kupio vikendicu s namjerom da se jednog dana preseli u vikendicu, naziva se svjesni ili namjerni migrant.³¹

Kroz ove spoznaje možemo zaključiti kako se profil vikendaša u Švedskoj uvelike podudara s vikendašima na Jadranu.³²

2.3. Razdoblje vikendica od 1945. do 1991.

Vikendaštvo se iz elitne pojave transformira u širu društvenu pojavu još od 1930-ih, a posebice nakon Drugog svjetskog rata. Demokratizacija stanovanja i proces širenja privilegija upozorava na smanjivanje razlika u društvu, no povećavaju se razlike između regija. U središtu su se nakon Drugog rata našli nominalno radništvo i seljaštvo. Nekadašnji su se ljetnikovci i ladanjske vile nacionalizirali, zbog prevelike kvadrature i iz razloga što su bili u privatnom vlasništvu. Nakon nacionalizacije dio nekadašnjih ljetnih rezidencija koje su bile u privatnom vlasništvu prenamijenjene su u elitne objekte koje je mogla koristiti državna elita.³³

Početakom 1960-ih godina dolazi do urbanizacije slabo razvijenih sredina, a do toga dolazi jer se počinju graditi individualna utočišta za potrebe turista. Jedan od primjera je Perazića Dol u Crnoj Gori, koji se spominje kao izolirani ili individualan poduhvat, iz razloga što je ovo mjesto građeno od strane pedeset visokorangiranih dužnosnika, akademika i stručnjaka.³⁴ Prve obitelji su se uselile 1966. i 1967. godine u svoje turističke domove. Kuće za odmor koje su podignute u Perazića Dolu često bi svoje korisnike odvlačile što dalje od njihovog doma, te su vlasnici takvih kuća bili oduševljeni zbog odmora u netaknutoj prirodi.

Provedena su mnoga istraživanja tijekom 1970-ih i 1980-ih, te je pomoću njih prikazano kako se mijenjao standard kuća za odmor. Jedna od studija dokazala je kako su se vikendice razlikovale od države do države, te su se razlikovale po veličini i

³¹ Isto.

³² Isto.

³³ Isto, 91.

³⁴ Taylor, Karin, „Moja vikendica“, *Sunčana strana Jugoslavije. Povijest turizma u socijalizmu*, ur. Hannes Grandits i Karin Taylor, Srednja Europa, Zagreb, 2013., 197-198.

udobnosti. Studija iz 1983. godine govori o tome kako su nekretnine koje su se gradile u kontinentalnoj Hrvatskoj bile manje i slabije opremljene.³⁵

Do masovne gradnje vikendica dolazilo je zbog toga što su banke davale jeftine zajmove za privatnu gradnju, nakon što je ekonomija počela rapidno padati kamate je „pojela“ inflacija, pa su zbog toga mnogi koji su kupovali stanove i kuće za odmor zbog niskih mjesečnih anuiteta nekretnine dobili gotovo besplatno.³⁶ Zbog ratova 1990-ih mnogi su ostali bez kuća za odmor, iz razloga što su stradale u ratu ili su bile korištene kao utočište.³⁷ Jedan od najboljih primjera je Červar Porat, u kojem je tijekom 1990-ih bilo smješteno deset do petnaest tisuća prognanika.

³⁵ Isto, 210.

³⁶ Isto, 214.

³⁷ Isto, 220.

3. PLANSKA TURISTIČKA NASELJA

Vikendice su imale svoj razvojni put, od elitnog utočišta pa do turističke kulture. Napredak u kulturnom, ali i u društvenom smislu obilježja su gospodarskog i društvenog uspjeha. Vikendica je bila dinamična imovina iz razloga što je ona povezivala zajednicu susjeda ili obitelji, te je ona bila nešto više od statusnog simbola, postala je dio života.³⁸ U taj odnos upleli su se i apartmani u turističkim naseljima.

Razvoj i gradnja planskih turističkih naselja na Jadranu počinje sredinom šezdesetih godina 20. stoljeća zbog pojave masovnog turizma te veće potrebe za smještajnim jedinicama. Urbanistički institut Hrvatske matična je ustanova u kojoj su se izrađivali prostorni planovi i studije. U periodu između 1964. i 1972. godine izrađeni su projekti pod nazivom Plan dugoročnog razvoja i Plan prostornog uređenja Jadranskog područja, te su također pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda izrađeni planovi pod nazivom Projekt južni Jadran i Projekt gornji Jadran.³⁹

Planska naselja na Jadranu nazvana su i nova naselja iz razloga što su nastala planski radi odmora i rekreacije. Iako su bila planski osmišljena nema ih puno, neka od njih su Červar Porat kraj Poreča koji ima kapacitet od 88,9% stanova za odmor, a ostalih 11,1% je poslovnih prostora, Gajac na otoku Pagu koji ima kapacitet od 96,9% stanova namijenjenih za odmor i rekreaciju, Gajac Kolanski nalazi se također na otoku Pagu te raspolaže sa 97,7% stanova za odmor te Mareda kraj Novigrada u Istri čiji je smještajni kapacitet 82%.⁴⁰

3.1. Červar Porat

Červar Porat nazvan je i gradom po mjeri čovjeka, te je to prvo apartmansko naselje građeno na Jadranu. Porečki Euroturist predvidio je gradnju mjesta u kojem bi se nalazili svi potrebni sadržaji, ambulante, prodavaonice, telefonski priključak za

³⁸ Isto, 218.

³⁹ Haničar Buljan, Ivana, „Červar-Porat. Prvo turističko stambeno naseljena istočnoj obali Jadrana izgrađeno 1974.-1981.“, *Kvartal*, 2008., 76-80.

⁴⁰ Rogić, Ivan, *Tipologija naselja i stambenih tvorevina za povremenu upotrebu*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2005.

svaki od više tisuća stanova koji su veličine od 24 do 90 metara kvadratnih, te je bio plan da se osigura dovoljan broj parkirnih mjesta. ⁴¹

Červar Porat bio je projekt sezonskog grada koji se nalazi u blizini Poreča. Glavnu zamisao imala je Plava laguna, turističko-ugostiteljsko poduzeće iz Poreča, te Urbanistički institut Hrvatske. Ideja se temeljila na putovanjima po francuskoj obali, a ponajviše ideja dobili su prolazeći područjima kao što su Languedoc-Roussillon i Côte d'Azur koja su imala tradiciju prema kojoj su građena turističko-stambena naselja te marine koja je imala prateće sadržaje za korisnike. Model koji je primijenjen za financiranje bio je taj da su članovi poslovne zajednice uložili svoja privatna sredstva te su povrat ostvarili tek nakon prodaje. ⁴²

Točna lokacija Červara Porat nalazi se u uvali Lunga koja se nalazi 3km sjeverno od Poreča, te je samo mjesto zamišljeno na 60 ha, sa stambenim prostorom namijenjenom za 6500 stanovnika u kojem bi se nalazili sportski i uslužni sadržaji te je predviđena marina sa 450 vezova. U odnosu na marinu i javne sadržaje formirano je stambeno naselje u nizovima koji su postavljeni u jezgru. Graditelji i arhitekti su imali na umu zelene površine te su formirani parkovi, šetnice, javni prolazi, zelene površine i zajednička dvorišta. Promet se u ovom apartmanskom naselju bazirao na mirovanju to jest sva pozornost prometa usmjerena je na pješake te na njihovo nesmetano kretanje, pa je iz tog razloga izgrađeno mnogo šetnica. ⁴³

Gradnja samog apartmanskog naselja počela je 1974. godine, a posljednji objekt dovršen je 1981. godine. Stanovi su pretežito manje kvadrature od 18 do 55 m², te je manji broj stanova veće kvadrature; većinom su to prizemnice, katnice, stambene trokatnice i nizovi. Pročelja stanova ožbukana su i obojena u bijelu boju, a u dvorištima su ograde obložene elementima u sivoj boji. Od tamnosmeđe obojenog drva izrađeni su prozori, vrata i dijelovi ograda. Javni prostori pažljivo su osmišljeni od hortikulture do urbane opreme, pod to ulaze trgovci, šetnice, parkovi, skalinade, zajednička dvorišta i drugo. Prilikom gradnje su 1976. godine pronađeni ostatci rimske *villae rusticae* na prostoru predviđenom za gradnju hotela. Istraživanja i iskapanja trajala su tri godine te je utvrđeno kako se na tome mjestu nalazio poljoprivredno-prerađivački kompleks s peći iz 1. stoljeća, te je također pronađen poljoprivredno-prerađivački kompleks s uljarom. Investitori su razumjeli važnost

⁴¹ „Červar Porat: Grad po mjeri čovjeka“, *Start*, 25. kolovoza 1976.

⁴² Haničar Buljan, 76-80.

⁴³ Isto.

ostataka te su promijenili lokaciju hotela, kako bi se ti ostatci mogli očuvati i prezentirati u novoformiranom arheološkom parku.⁴⁴

Smatra se da se prvo brendiranje pojavljuje u ovom apartmanskom naselju, a primjer su natpisi ulica i kućni brojevi. Na samom ulazu u apartmansko naselje Červar Porat stoji totem na kojem se nalazio stilizirani urbanistički koncept naselja. Postoje tri kruga koja označavaju položaj stanova u Červaru Porat, prvi je plavi krug koji označava marinu i simbolizira koliko su stanovi blizu mora, sljedeća je ružičasta boja kruga koja označava središnji dio, te zelena koja označava rubni dio apartmanskog naselja, te su stanovi u tom dijelu bili bliže šumi. Danas te oznake možemo vidjeti na samo nekim kućama, no nazivi ulica i brojevi na kućama su se uspjeli očuvati.⁴⁵



Slika 2. Kućni broj u apartmanskom naselju Červar Porat
(Izvor: Haničar Buljan, „Červar-Porat“, 77)

Kao simbol signalizacije odabrano je drvo, te su ulice dobile nazive uglavnom po biljkama, na primjer mahonija, lavanda, cedar, bršljan, magnolija i drugi. Kućni

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ Isto.

brojevi su uglavnom prikazani na komadu drveta koje je debljine pet centimetara te je u gornjem desnom kutu prikazana boja koja označava položaj stana (plava, ružičasta i zelena), te je na samom dnu dodan proziran pleksiglas na kojem je ugravirano ime ulice.⁴⁶

Červar Porat prvi je primjer cjelovite regulacije sezonskog naselja u Hrvatskoj te je pravi primjer suvremenog urbanističko-arhitektonskog aglomeracijskog mjesta, koje je pažljivo planirano i dobro uklopljeno u ambijent, te iz tog razloga zaslužuje valorizaciju i zaštitu kao kulturno dobro.⁴⁷ Ambijentalne i oblikovane kvalitete sačuvane su i danas, no prijeto im devastacija.

U Červar Portu za vrijeme Domovinskog rata smještaju mnoge prognanike, ponajviše u hotel Marina, a neki su utočište pronalazili u apartmanima vlasnika iz drugih jugoslavenskih republika koji više nisu dolazili. Hotel je bio neadekvatan za stalni boravak tolikog broja prognanika te je to dovelo do devastacije. Hotel je 2000. godine došao u privatno vlasništvo te su iz njega iseljeni prognanici. Hotel je bio izvan funkcije i nije bio obnovljen te je 2018. godine srušen. Glavni vlasnik cijelog zemljišta je i dalje Euroturst pa to predstavlja problem za održavanje javnih površina koje su zapuštene u zadnjih desetak godina te su minimalno održavane od strane Grada Poreča Najvjerojatniji su uzrok tome neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Iz godine u godinu događaju se ilegalne adaptacije i dogradnje stanova koji su u privatnom vlasništvu pa dolazi do zatvaranja lođa, izgradnje u dvorištu, dograđivanja balkona, pa čak i na trećem katu.⁴⁸

Dolazi do problema zbog nepoštivanja izvornog obilježja arhitekture pa se počinju javljati nove boje na pročeljima i stolariji, na primjer plava i narančasta, zidove se oblaže kamenom te se počinju postavljati betonski stupići i ograda, na nekim mjestima se počinje ugrađivati i plastična bijela stolarija. Najveći problem je bio i ostao broj parkirnih mjesta te su automobili uzurpirali pješačke i zelene površine. Porečko gradsko poglavarstvo probleme je odlučilo riješiti na način da se izradi novi Detaljni plan uređenja Červara Porat, te je cilj da se sačuva kvaliteta urbanog suvremenog turizma i arhitekture te da se mjesto zaštititi kao kulturno dobro.⁴⁹

⁴⁶ Isto.

⁴⁷ Isto.

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto.

3.2. Barbariga

Barbariga je plansko turističko naselje smješteno 20 kilometara od Pule i 10 kilometara od Vodnjana. Naselje je sagrađeno 1980-ih godina, na sjeveru priobalja ondašnje pulske općine, a posao je vodio porečki Euroturist, kao i u slučaju Červar Porta. Ima kapacitet od preko 6000 ljudi te se u naselju nalazi 1648 stambenih jedinica u privatnom vlasništvu. Popratna infrastruktura nije dovršena.⁵⁰

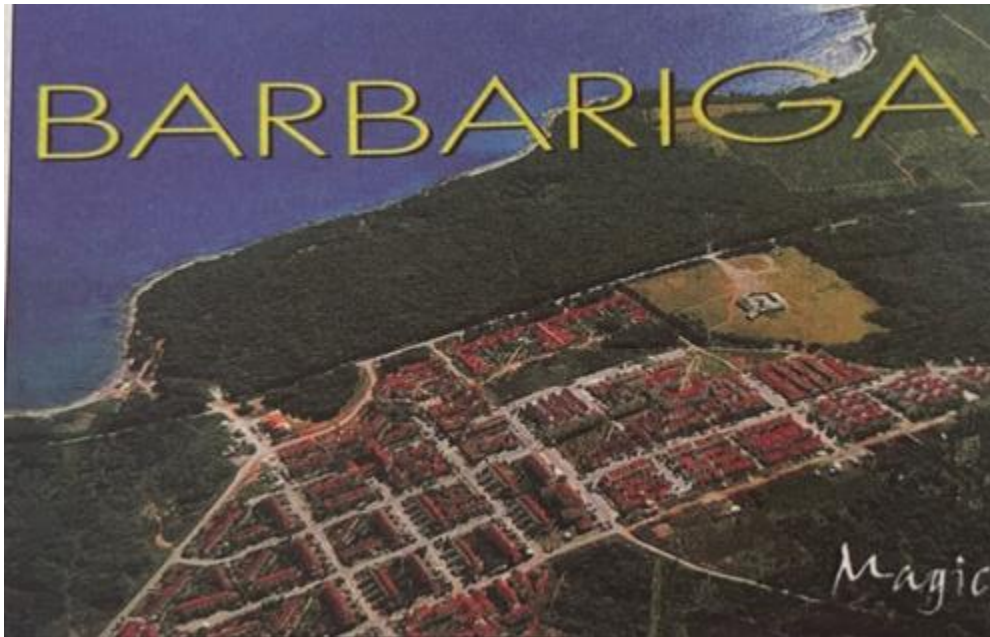
U ovom apartmanskom naselju i dan danas najveći je problem parking, dolazi do pravno neriješenih situacija te vlasnici koji kupe stan u Barbarigi smatraju da su kupili i parkirno mjesto, iako taj podatak nikad nije upisan u zemljišne knjige. Naplate nije bilo sve do 2013. godine, no tad je osnovano društvo B. Parking d.o.o., koje od te godine vrši naplatu parkinga. Ovakva odluka rezultirala je mnogim burnim reakcijama od strane slovenskih i hrvatskih vlasnika stanova. Iz tog razloga dolazi do problema oko naplate pa mnogi prosvjeduju iz ljeta u ljeto. Problem je što su mnogi stanovi kroz proteklih gotovo četrdeset godina primijenili nekoliko vlasnika pa je teško doći do originalnog ugovora koji dokazao što je sve zapravo vlasnik stana kupio.⁵¹

Još jedan od problema koji se javlja u ovom apartmanskom naselju je odlaganje otpada. Za vrijeme ljetnih mjeseci apartmanska naselja se pune sa svojim stalnim vlasnicima i turistima pa tako i ovo apartmansko naselje. Naselje je građeno prije četrdesetak godina pa se zbog toga u mnogim apartmanima nalazi stari namještaj koji se mijenja novim, što povećava problem odlaganja krupnog otpada. Neki vlasnici apartmana smatraju kako takvu vrstu otpada mogu ostavljati pored kontejnera za smeće. Ovakvih problema ima i u drugim apartmanskim naseljima, kao što je to Červar Porat, no u ovakvim situacijama veliku ulogu ima lokalna samouprava. Grad Vodnjan ne vodi brigu o nepropisnom odlaganju smeća te se ono gomila i stvara ružnu sliku o apartmanskom naselju.⁵²

⁵⁰ Belullo, Alen, „Analiza čimbenika elastičnosti na dolaske i noćenja turista na primjeru turističkog naselja Barbariga“, *Oeconomica Jadertina*, 1, 2, 2011.,70.

⁵¹ „Barbariga je opet veliki škovacon: Ne bi se tako ponašali u Ljubljani ili Zagrebu jer im sustav to nebi dozvolio“, *Glas Istre*, <https://www.glasistre.hr>, (11.5.2019.)

⁵² „Turističko naselje Barbariga, vlasnici apartmana i grad Vodnjan protiv naplate parkiranja, vlasnik zemljišta provodi naplatu i ne mogu mu ništa“, *Glas Istre*, <https://www.glasistre.hr/istra> (12.7.2019.)



Slika 3. Planski izgrađeno apartmansko naselje Barbariga
(Izvor: Opačić, *Vikendaštvo u hrvatskom priobalju*, 96)

3.3. Gajac

Gajac je apartmansko naselje koje je građeno sredinom 1980-ih godina, a smješteno je na otoku Pagu i udaljeno 4 kilometra od Novalje. Mjesto se dijeli na Gajac i Kolanjski Gajac, a dva dijela administrativno pripadaju u dvije županije: Gajac pripada Ličko-senjskoj, a Kolanjski Gajac Zadarskoj županiji. Mjesto doživljava najveći napredak u turizmu u vrijeme same izgradnje apartmanskog naselja.⁵³

Prateći povijesna zbivanja u suvremenom razvoju turizma uočava se kako paški turizam jača krajem 1970-ih i početkom 1980-ih godina kada počinje gradnja Paškog mosta. Rezultat gradnje mosta je prvi značajniji razvoj turizma te kreće gradnja apartmana i ostalih smještajnih jedinica koje su bile namijenjene za obiteljski turizam. Mnoge hrvatske i slovenske obitelji kupuju zemljišta i grade apartmane te je tad započela gradnja planskog apartmanskog naselja Gajac.⁵⁴

Jačanje ekspanzivnog turizma javlja se u drugom razdoblju, početkom 21. stoljeća, što je rezultiralo apartmanizacijom i betonizacijom, širenjem građevinskih područja te ilegalnom gradnjom apartmana što je sve utjecalo na promjenu prirodnog

⁵³ Marinović, Paola, *Otok Pag - prostorno-razvojni problem i participativan pristup njihovom rješavanju*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb, 2020.

⁵⁴ Isto.

krajobraza tog područja. Razvoj infrastrukture trebao je biti popraćen sa turizmom, no to ovdje nije bio slučaj. S godinama se obiteljski turizam zamjenjuje sa party turizmom na području Grada Novalje. ⁵⁵

Party turizam sa sobom je donio i promjenu u infrastrukturi, razmišljanju stanovništva, svakodnevnom životu te je utjecao na izgradnju turističkih objekata. Ovakav oblik turizma naseljima koja se nalaze u blizini Zrća, kao što je to u ovom primjeru Gajac, donio je probleme poput buke, odlaganja otpada, kanalizacije i prometnih gužvi.⁵⁶



Slika 4. Planski izgrađeno apartmansko naselje Gajac

(Izvor: <http://www.novalja.info/hr/gajac.html>)

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ Isto.

ZAKLJUČAK

Cilj ovog završnog rada bio je obraditi podatke o apartmanskim naseljima i masovnom turizmu koji je sa sobom donio apartmanizaciju jadranske obale. U Hrvatskoj je prvo plansko naselje građeno po uzoru na francuski tip naselja uz obalu upravo Červar Porat. Prema podacima može se zaključiti kako su graditelji razmišljali o svakom detalju gradnje ovog mjesta. Po uzoru na Červar Porat izgrađeno je apartmansko naselje Mareda o kojem nema puno podataka, iako sam ga ja osobno posjetila iz razloga što me zanimalo kako izgleda. Zaključila sam kako se uvelike podudara s arhitekturom apartmanskog naselja Červar Porat u kojem i sama živim. Ova dva apartmanska naselja se razlikuju po veličini, Mareda je puno manja i ima manji broj apartmana nego Červar Porat, no ono što ih povezuje su isti trgovci, crvena boja pločica i bijela boja fasade.

Dolaskom ljeta dolaze i problemi u apartmanskim naseljima. Mnogi vlasnici apartmana ne vode brigu o odlaganju otpada pa se zbog toga gomilaju hrpe kod spremnika za smeće. Barbariga ima još jedan problem, a to je naplata parkiranja. Apartmansko naselje Gajac ima nekih drugih problema, glavni je taj što se počeo javljati party turizam zbog toga što je naselje smješteno u blizini poznatog mjesta Zrće koje privlači takav profil gostiju.

Mnogi su željeli odmor od svakodnevnice i užurbanog načina života pa se tu javila želja za posjedovanjem nekretnine za odmor. Neki su gradili vikendice koje se od apartmanskog naselja razlikuju po tome što su to manje kuće za odmor, te se nalaze izvan mjesta stalnog boravka, i to su u pravilu samostojeće kuće ili kuće u nizu, a apartmansko naselje je skup apartmana smještenih u više zgrada koje čine kompleks apartmanskog naselja. Vlasnici jednih i drugih nekretnina imaju isti motiv posjedovanja, a to je opuštanje i rekreacija. Mnogima je ovakav životni stil odgovarao pa se često odlučuju na trajno preseljenje u vikendice ili u apartmanska naselja iz razloga jer se žele maknuti od gradova u kojima je uglavnom ubrzani način života koji ne omogućava odmor, već donosi stres i nervozu.

LITERATURA

1. Belullo, Alen, „Analiza čimbenika elastičnosti na dolaske i noćenja turista na primjeru turističkog naselja Barbariga“, *Oeconomica Jadertina*, 1, 2, 2011., 69-84.
2. Bilandžić, Dušan, *Hrvatska moderna povijest*, Golden Marketing, Zagreb, 1999..
3. Čorak, Sanda, Vesna Mikačić, Irena Ateljević, "An Ironic Paradox: The Longitudinal View on Impacts of the 1990's Homeland War on Tourism in Croatia", *Tourism and War*, ur. Richard Butler i Wantanee Suntikul, Routledge, London - New York, 2013., 161.
4. Duda, Igor, *U potrazi za blagostanjem. O povijesti dokolice i potrošačkog društva u Hrvatskoj 1950-ih i 1960-ih*, Srednja Europa, Zagreb, 2005.
5. Haničar Buljan, Ivana, „Červar-Porat. Prvo turističko stambeno naseljena istočnoj obali Jadrana, izgrađeno 1974.-1981.“, *Kvartal*, 2008., 76-80.
6. Marinović, Paola, *Otok Pag - prostorno-razvojni problem i participativan pristup njihovom rješavanju. Diplomski rad*, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb, 2020.
7. Mikula, Maja, „Magistrala žudnje. Prekogranični šoping u bivšoj Jugoslaviji (od 1960-ih di 1980-ih)“, *Sunčana strana Jugoslavije. povijest turizma u socijalizmu*, ur. Hannes Grandits, Karin Taylor, Srednja Europa, Zagreb, 2013., 225-249.
8. Opačić, Vuk, Tvrtko, *Vikendaštvo u hrvatskom priobalju: jučer, danas, sutra*, Hrvatska Sveučilišna naklada, Zagreb, 2012. 27-91.
9. Taylor, Karin, „Moja vikendica. Kuće za odmor kao idila i investicija“, *Sunčana strana Jugoslavije. Povijest turizma u socijalizmu*, ur. Hannes Grandits i Karin Taylor, Srednja Europa, Zagreb, 2013., 187-223.
10. Vukonić, Boris, *Povijest hrvatskog turizma*, Prometej, Zagreb, 2005.
11. Rogić, Ivan, *Tipologija naselja i stambenih tvorevina za povremenu upotrebu*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2005.

Novinski članci

1. „Červar Porat: Grad po mjeri čovjeka“, *Start*, 25.kolovoza 1976.
2. Pavlović, Milan, „Turističko naselje Barbariga:Vlasnici apartmana i grad Vodnjan protiv naplate parkiranja, vlasnik zemljišta provodi naplatu i ne mogu mu ništa“, *Glas Istre*, <https://www.glasistre.hr/istra/turisticko-naselje-barbariga-vlasnici-apartmana-i-grad-vodnjan-protiv-naplate-parkiranja-vlasnik-zemljista-provodi-naplatu-i-ne-mogu-mu-nista-592762> (12.7.2019.)
3. Strahinja, Zvezdan, „Barbariga je opet veliki škovacon: Ne bi se tako ponašali u Ljubljani ili Zagrebu jer im sustav to nebi dozvolio, *Glas Istre* <https://www.glasistre.hr/istra/barbariga-je-opet-veliki-skovacon-ne-bi-se-tako-ponasali-u-ljubljani-ili-zagrebu-fer-im-to-sustav-ne-bi-dozvolio-588071> (11.5.2019.)

SAŽETAK

Razvoj turizma sa sobom donosi i povećani broj dnevnih migracija ljudi. Nepravilnost vikendaških kretanja sve je veća te ona uključuje svakodnevne cirkulacije do trajnog preseljenja, pa se one navode kao glavna obilježja suvremenog vikendaštva kao i postmodernog društva. Do razvoja i planiranja izgradnje apartmanskih naselja dolazi već 1960-ih godina te su između 1964. i 1972. izrađeni projekti pod nazivom Plan dugoročnog razvoja i Plan prostornog uređenja jadranskog područja, te pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda također i planovi pod nazivom Projekt južni Jadran i Projekt gornji Jadran. Kroz ove projekte obrađen je detaljan plan razvoja apartmanskih naselja na Jadranu. Građena su naselja poput Červara Porat i Barbarige u Istri, te apartmansko naselje Gajac na Pagu. Červar Porat prvo je plansko građeno apartmansko naselje na Jadranu, te je građeno po uzoru na rješenja na francuskoj obali. Kako je ono bilo prvo, ostala su građena po uzoru na njega. Naselja su građena prije četrdesetak godina te ona danas imaju probleme s parkirališnim mjestima, zbrinjavanjem otpada i bukom.

Ključne riječi: turizam, vikendice, apartmansko naselje, planiranje, Jadran, Hrvatska

ABSTRACT

Planned tourist towns at the Adriatic seaside

The development of tourism brings with it an increased number of daily migrations of people. The irregularity of weekend movements is increasing, and it includes daily circulations and permanent relocation, so they are listed as the main features of modern weekending and postmodern society. The development and planning of the planned tourist towns originated in the 1960s. Between 1964 and 1972 projects called the Long-Term Development Plan and the Spatial Planning of the Adriatic Area were developed, as well as plans called the South Adriatic Project and the Upper Adriatic Project, both under the auspices of the United Nations. Through these projects, a detailed plan for the development of apartment settlements on the Adriatic has been processed. In Istria, planned tourist towns Červar Porat and Barbariga were constructed, as well as the town of Gajac on the island of Pag. Červar Porat is the first planned tourist town on the Adriatic coast, and it was built on the model of the solutions from the French coast. As it was the first, it became a model for the rest. The settlements were built about forty years ago and today they have problems with parking space, waste disposal and noise.

Keywords: tourism, weekend cottage, planned tourist town, planning, Adriatic, Croatia